שואלת הגמרא, **וּמַאי שְׁנָא** מִדְּרַבִּי אַמִּי שפסק במעשה לעיל שאינו נאמן לפסול את הספר אף שגם במקרה ההוא הפסיד הסופר את שכרו. משיבה הגמרא, **הָתָם** במעשה של רבי אמי, **אִיבָּא לְמֵימַר טָעֲי בִּדְרַבִּי יִרְמְיָה** – יש לומר שהסופר טעה וחשב שלא יפסיד אלא מפסיד כל שכרו, **וְאָתָא וְאָמַר** ובכל זאת בא ואמר, **אֵימוּר קוֹשְׁטָא קָאָמַר** – יש לנו לומר שאמת הוא אומר:

## משנה

משנתינו מביאה כמה הלכות שהעיד עליהם רבי יוחנן בן גודגדא, והובאו כאן כיון שחלקם כוללים תקנות הדומים לאלו שהובאו במשניות הקודמות:

**הָעִיד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא, עַל הַחֲרֶשֶׁת** שאין לה דעת, **שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ** כשהיא קטנה, וקידושיה חלים מן התורה, **שֶׁהִיא יוֹצְאָה** – מתגרשת **בְּגֵט**, כיון שכל גירושין נעשים רק מרצון הבעל ואין צורך ברצון האשה, וממילא אף חרשת שאין לה דעת כלל יכולה להתגרש.

**וְהֵעִיד עוֹד עַל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל** היתומה מאביה **שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן**, שכיון שקידושיה חלים מדרבנן דינה כאשת כהן לענין זה **שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה** דרבנן. **וְכֵן אִם מֵתָה** הקטנה, אף שמן התורה קרוביה יורשים אותה, תיקנו חכמים **שֶׁבַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ.**

**וְהֵעִיד עוֹד עַל הַמָּרִישׁ** [–קורה, עץ חלק העומד לבנין] **הַגָּזוּל, שֶׁבְּנָאוֹ** הגזלן **בְּבֵירָה** – בבית גדול, שֶׁהנגזל אינו יכול לתבוע מהגזלן שיהרוס את הבית ויחזיר את המריש עצמו, אלא **יְטוֹל** הנגזל רק **אֶת דָּמָיו** של המריש ויפטר הגזלן, **מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים**, שאם לא כן **יִמְנְעוּ** הגזלנים מלעשות תשובה מחשש שיצטרכו לקלקל את נכסיהם כדי להחזיר את הגזילות עצמם.

**וְהֵעִיד עוֹד עַל** בהמת **חַמָּאת הַגְּזוּלָה** ביד האדם שהקדישה לקרבן **שֶׁלֹּא נוֹדְעָה** גזילתה **לָרַבִּים, שֶׁהִיא מְכַפֶּרֶת** על המקריבה ואינו צריך להביא חטאת אחרת, **מִפְּנֵי תִּיקּוּן הַמִּזְבֵּחַ**, ובגמרא יבואר אם התקנה היא מה שמכפרת כשלא נודעה, או מה שאינה מכפרת אם נודעה:

## גמרא

רבא מביא דין נוסף שאפשר ללמוד מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא שאדם יכול לגרש את אשתו החרשת אף שאין בה דעת להתגרש:

**אָמַר רָבָא, מֵעֲדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא** ניתן ללמוד דין נוסף, שאם הבעל **אָמַר לְעֵדִים** שלא בפני אשתו **'רְאוּ גֵּט זֶה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהּ',** **וְחָזַר וְאָמַר לָהּ** – לאשתו קודם שנתן לה את הגט **'כְּתֹב** [–קבלי] **שְׁטַר חוֹב זֶה',** אף שהיא קיבלתו על דעת שהוא שטר חוב ולא גט, הדין הוא שֶׁהֲרֵי זוֹ **מְגוֹרֶשֶׁת.** והראיה לזה, **מִי** [–וכי] **לֹא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא** במשנתינו שאדם יכול לגרש את אשתו החרשת, והיינו משום שלא **בְּעֵינָן דַּעְתָּהּ** של האשה בגירושין, וממילא **הָכָא נַמִּי** – גם כאן, באופן שאמר לאשתו שנותן לה שטר חוב חלים הגירושין, כיון שלא **בְּעֵינָן דַּעְתָּהּ** של האשה.

שואלת הגמרא, **פְּשִׁיטָא** – הרי פשוט שאין חילוק בין המגרש את אשתו החרשת שלא מדעתה לבין המגרש אשה פקחת שלא מדעתה, ומה חידש רבא. משיבה הגמרא, **מַהוּ** שיבולים לומר שבאופן של רבא לא יחולו הגירושין, **דְּבֵין דְּאָמַר** לה הבעל **'כְּתֹב שְׁטַר חוֹב זֶה',** **בְּטוּלֵי בַּמְלֵיהּ** – הוא ביטל בכך את הגט, ושוב אי אפשר לגרש בו, **קָא מַשְׁמַע לָן** – השמיע לנו רבא שאין חוששים לכך, כיון **שֶׁאִם אִיתָא דְּכַמְלֵיהּ** – אם אכן היתה כוונתו לבטלו, **לֵיעֵדִים הֲוָה אָמַר לְהוּ** – היה אומר זאת לעדים, ולא לאשה, אלא ודאי כוונתו לגרשה, **וְהַאי דְּקָאָמַר הָכִי** – והטעם שאמר לאשה שזה שטר חוב הוא **מְשׁוּם כִּיסּוּפָא** – שהתבייש לומר לה שהוא מגרשה:

**שנינו** במשנה **וְעַל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל** שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה: מדייקת הגמרא ממה שבדין הראשון אמר רבי יוחנן בן גודגדא אופן של קידושי חרשת, ובדין זה החליף ואמר אופן של 'קטנה' שהתקדשה, משמע שדין זה נאמר רק בקטנה, **וְאִילּוּ חֵרֶשֶׁת** שנשאה מעצמה לכהן **לֹא אָכְלָה** – אינה רשאית לאכול תרומה.

שואלת הגמרא, **מַאי טַעֲמָא** – מדוע יש חילוק בין קטנה שנישאת לכהן שרשאית לאכול בתרומה, לבין חרשת שאינה רשאית, והרי קידושי שתיהן מועילים רק מדרבנן. משיבה הגמרא, דין זה שחרשת אסורה בתרומה הוא **גְּזֵירָה** דרבנן, **שֶׁמָּא** מתוך שיתירו לחרשת שנישאה לכהן פקח לאכול בתרומה, **יַאֲכִיל** כהן **חֵרֵשׁ בְּאִשָּׁה חֵרֶשֶׁת,** אף על פי שקידושיהם מועילים רק מדרבנן.

מקשה הגמרא, **וְלֵיכוֹל** – ומה איכפת לנו שיאכיל כהן חרש את אשתו החרשת, והרי חרשת אינה בת דעת ופטורה מהמצוות, וכ'קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת' **הוּא,** שמבואר (יבמות קיד.) שאין בית דין מצווים להפרישו מאכילת האיסור. מתרצת הגמרא, דין זה הוא **גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַאֲכִיל** כהן **חֵרֵשׁ בְּאִשָּׁתוֹ פַּיְּחָה,** שהיא חייבת במצוות, וכיון שקידושיה חלים רק מדרבנן אסור לה לאכול בתרומה, ומחמת כן גזרו גם בפקח שנשא חרשת, כמבואר במשנתינו.

מקשה הגמרא, **וְנִתֵּיר** אף לפקחת הנשואה לחרש **לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה** שקדושתה רק **מִדְּרַבָּנָן,** כיון שקידושיה לכהן חלים מדרבנן ויש בכוחם להתירה בתרומה דרבנן. מתרצת הגמרא, שחכמים אסרו עליה לאכול תרומה דרבנן, משום **גְּזֵירָה שֶׁמָּא אָתֵי לַאֲכוֹלֵי** – יבואו להאכילה גם **בִּתְרוּמָה דְּאוֹרַיְיתָא** שאסורה עליה. אמנם קטנה שניישאה לגדול רשאית לאכול בתרומה, כמבואר במשנתינו, כיון שלגביה אין מקום לגזור משום קטן שנשא גדולה, שהרי קטן אינו יכול לישא אשה אפילו מדרבנן:

**שנינו** במשנה, **וְעַל הַמָּרִישׁ שֶׁבָּנָאוֹ** בבירה שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים: מביאה הגמרא מחלוקת תנאים בדין זה: **תָּנוּ רַבָּנָן,** אדם **שְׁגָזַל מָרִישׁ** [–קורה, עץ חלק העומד לבנין], **וּבָנָאוֹ בַּבִּירָה** – בבנין גדול שלו, אם בא הגזלן לעשות תשובה, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים** שהוא **מְקַעְקֵעַ** – חייב להחריב את **כָּל הַבִּירָה כּוּלָּהּ, וּמַחֲזִיר** את המריש הגזול **לְבְעָלָיו. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵין לוֹ** – לגנזל זכות לתבוע **אֶלָּא** את **דְּמֵי הַמָּרִישׁ בִּלְבָד,** ודין זה הוא **מִשּׁוּם תַּקָּנַת הַשָּׁבִין,** שלא **יִמְנְעוּ** הגזלנים מלעשות תשובה:

**שנינו** במשנה, **וְעַל חַמָּאת הַגְּזוּלָה כּוּ'** שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת, מפני תיקון המזבח:

מבררת הגמרא מהו 'תיקון המזבח' ועל איזה אופן הוא נאמר: **אָמַר עוּלָּא, דְּבַר תּוֹרָה** – לפי דין התורה, אדם שמביא חטאת גזולה, **בֵּין** אם **נוֹדְעָה** הגזילה לרבים **וּבֵין** אם **לֹא נוֹדְעָה, אֵינָהּ מְכַפֶּרֶת** על הגזלן שהביאה, **וּמַאי טַעֲמָא** – מה הטעם לכך, כיון **שֵׁיאוּשׁ כְּדֵי לֹא קָנֵי** – יאוש לבדו בלי שינוי רשות אינו מחשיב את הבהמה כשייכת לגזלן עד כדי שיוכל להביאה כקרבן, והרי היא חולין בעזרה, **וּמַה הַטַּעַם שֶׁאָמְרוּ** חכמים שאם **לֹא נוֹדְעָה** גזילתה של החטאת היא **מְכַפֶּרֶת** על הגזלן, כדי **שֶׁלֹּא יְהוּ הַכֹּהֲנִים** שאכלו את בשר החטאת **עֲצֵבִין** על כך שאכלו חולין שנשחטו בעזרה.

**אָמְרֵי לֵיהּ** – אמרו לו **רַבָּנַן לְעוּלָּא, וְהָאֲנַן** – והרי אנו 'מִפְּנֵי תִּיקּוּן **הַמִּזְבֵּחַ' תָּנַן** – שנינו במשנה, שהרי מבואר במשנתינו שהטעם הוא מפני תיקון המזבח, ולא כדי שלא יהיו הכהנים עצובים. **אָמַר לָהֶם** עולא, אף כוונת המשנה לכך, **בֵּין דְּאִם** יהיו **הַכֹּהֲנִים עֲצֵבִין** על כך שהקריבו חולין בעזרה, ימנעו מלעבוד, **נִמְצָא** **הַמִּזְבֵּחַ בָּטֵל** מעבודה, ו'תיקון המזבח' הוא שתכפר החטאת ולא יתבטלו הכהנים מעבודתם.

**וְרַב יְהוּדָה אָמַר, דְּבַר תּוֹרָה** – לפי דין התורה, כשהבעלים התייאשו **בֵּין כשנוֹדְעָה** גזילתה של החטאת, **וּבֵין כשלֹּא נוֹדְעָה** הגזילה, החטאת **מְכַפֶּרֶת, מַאי טַעֲמָא** – ומה הטעם לכך, כיון **שֵׁיאוּשׁ כְּדֵי קָנֵי** – די ביאושו של הנגזל כדי שיזכה הגזלן בגזילה אף לענין הקרבת הקרבן,

וּמַה הַטַּעַם שֶׁאָמְרוּ חכמים שאם לא נודעה מכפרת, ומשמע שאם נוֹדְעָה הגזילה אֵינָהּ מְכַפֶּרֶת, כלומר אין מקריבים אותה, כדי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ האנשים שֶׁהַמּוֹצֵחַ 'אוֹכֵל גְּזֵילוֹת' – מקבל קרבנות גזולים.

מקשה הגמרא, בִּשְׁלָמָא לְעוֹלָא, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי – זה הטעם שנקטה המשנה אופן של קרבן חַטָּאת, כיון שזה קרבן הנאכל על ידי הכהנים, ויתעצבו, אֶלָּא לְרַב יְהוּדָה, מַאי אִירְיָא – מדוע נקטה המשנה דווקא קרבן חַטָּאת, והרי אֲפִילּוּ בקרבן עוֹלָה שאין הכהנים אוכלים ממנו נַמִּי – גם כן יש חשש שיאמרו שהמזבח אוכל גזילות.

מתרצת הגמרא, לֹא מִיבָּעְיָא קָאָמַר, כלומר, לֹא מִיבַּעְיָא – אין צורך לומר דין זה בעוֹלָה, דכיון דְּכָלִיל הִיא – מוקרבת כולה על גבי המזבח, בודאי יאמרו שהמזבח אוכל גזילות, אֶלָּא אֲפִילּוּ בחַטָּאת נַמִּי, אף על פי דְּרַךְ חֵלֶב וְדָם הוּא דְּסָלִיק – הם שעולים להקרבה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְאֵידָךְ כֹּהֲנִים אָכְלֵי לֵיהּ – ושאר הקרבן כהנים אוכלים אותו, אֲפִילּוּ הָכִי גָּזוּר – אף על פי כן גזרו שלא יכפר, כדי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהַמּוֹצֵחַ אוֹכֵל גְּזֵילוֹת.

מקשה הגמרא, תְּנַן – שנינו במשנתינו שהעיד רבי יוחנן עַל חַטָּאת הַגְּזוּלָה שֶׁלֹּא נוֹדְעָה לְרַבִּים שֶׁהִיא מְכַפֶּרֶת, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הַמּוֹצֵחַ. בִּשְׁלָמָא לְעוֹלָא, נִיחָא – מובנת לשון המשנה שמפני תיקון המזבח תיקנו שתכפר, אֶלָּא לְרַב יְהוּדָה שהתקנה היתה שאם נודעה הגזילה לא תכפר, אִיפְּכָא מִיבָּעְיָא לֵיהּ – היתה המשנה צריכה לומר לשון הפוכה, שאם נודע שהיא גזולה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח. מתרצת הגמרא, הָכִי נַמִּי קָאָמַר – אכן זו כוונת התנא, שרק אם לֹא נוֹדְעָה הגזילה היא מְכַפֶּרֶת, ומשמע שאם נוֹדְעָה אֵינָהּ מְכַפֶּרֶת, והיינו מִפְּנֵי תִּיקּוּן הַמּוֹצֵחַ, שלא יאמרו שהמזבח אוכל גזילות.

רבא מקשה על עולא הסובר שיאוש לבדו אינו קונה: מָתִיב רָבָא, שנינו במשנה בבבא קמא (עד:), אדם שגָּנַב בהמה וְהִקְדִּישׁ אותה לקרבן, וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר אותה, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי חֲמִשָּׁה על הטביחה או המכירה, כיון שבשעת הטביחה כבר הוקדשה הבהמה, ואין חיוב תשלומי ארבעה וחמשה בהקדש, וְתָנֵי עֲלָהּ – שנינו בברייתא על משנה זו, שהשוחט בְּחוּץ – מחוץ לעזרה כִּי הֵאי גַּוְונָא – בהמה כזו, עֲנוּשׁ כָּרֵת כדין השוחט קדשים בחוץ. וְאִי אָמְרַתְּ שְׁיאוּשׁ כְּדֵי לֹא קָנֵי ולא זכה הגזלן בבהמה, כָּרֵת מַאי עֲבִידְתַּיהּ – מה ענינו של עונש כרת לכאן, והרי לא זכה הגזלן בבהמה והבהמה אינה ראויה להקרבה, ושנינו בזבחים (קיב.) שבהמה שמהתורה אינה ראויה להקרבה לא חייבים עליה כששוחטה בחוץ. מתרצת הגמרא, אָמַר רַב שִׁיזְבִי, יש עליו חיוב כָּרֵת מִדְּבָרֵיהֶם – מדברי חכמים שתיקנו שהחטאת מכפרת, השוחטה בחוץ חייב כרת דרבנן. אַחֵיכוּ עָלֵיהּ – לעגו על דבריו, כָּרֵת מִדְּבָרֵיהֶם מִי אִיכָּא – וכי שייך 'כרת' באיסורים דרבנן, והרי זה הוא עונש שנאמר בתורה. אָמַר לְהוּ רָבָא, גַּבְרָא רַבָּה אָמַר מִילְּתָא – אדם גדול אמר דבר, לֹא תְּחוּכוּ עָלָהּ – אל תלעגו על דבריו, וכוונת רב שיזבי היתה שזהו חיוב כָּרֵת מדאורייתא שֶׁעַל יְדֵי דִּבְרֵיהֶן של חכמים בָּאתָה לוֹ – בא לו איסור זה, כלומר, אוֹקְמוּהָ – העמידו רַבָּנָן את הגזילה בְּרֵשׁוּתֵיהּ של הגזלן בשעה שהקדישה, כִּי הֵיכִי דְּלִיחַיֵּיב עָלָהּ – כדי לקונסו בכך שאם ישחטנה בחוץ יתחייב כרת.

הגמרא מבררת ממתי העמידו את הגזילה ברשות הגזלן: אָמַר רָבָא, הָא וַדַּאי קָא מִיבָּעְיָא לִי – בדין זה אני מסופק, כִּי אוֹקְמוּהָ – כשהעמידו רַבָּנָן את הבהמה בְּרֵשׁוּתֵיהּ של הגזלן, האם עשו זאת למפרע מִשְּׁעַת הַגְּנֵיבָה, אוֹ רק מִשְּׁעַת הַקְדֵּישָׁהּ. מבררת הגמרא, לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ – איזה דין תלוי בנידון זה. משיבה הגמרא, לְגִיזּוֹתֶיהָ וְוִלְדוֹתֶיהָ – לענין הצמר שנגזז מהבהמה והולדות שילדה בין זמן הגזילה להקדשה, שאם זכה בה משעת הגזילה זכה גם בגיזות ובולדות, ואם זכה בה רק בעת ההקדשה עליו להחזיר את הגיזות והולדות שהיו קודם לכן, מַאי. הֲדַר אָמַר רָבָא – מה חזר ופשט רבא ספק זה, מִסְתַּבְּרָא – מסתבר שרק מִשְּׁעַת הַקְדֵּישָׁהּ זכה בה, שֶׁלֹּא יְהֵא החוֹטֵא שגולה נִשְׂכָּר בכך שיזכה בגיזות ובולדות שהיו בה עד שעת ההקדשה:

## משנה

לֹא הָיָה דין סִיקְרִיקוֹן [–גוי רוצח], נוהג בִּיהוּדָה, בַּהֲרוּגֵי מִלְחָמָה – בימי מלחמת טיטוס ביהודה וירושלים. לפי שמחמת הפחד היה היהודי גומר בלבו להקנות לגוי את קרקעו, והיה מקח הלוקח מהסיקריקון קיים. אולם מֵלאחר תקופת הַרוּגֵי הַמִּלְחָמָה וְאֵילָךְ, יֵשׁ בָּהּ – היה נוהג ביהודה דין הלוקח מִסִּיקְרִיקוֹן, שמקחו בטל.

המשנה מבארת בֵּיצַד הוא דין הקונה מהסיקריקון, יהודי שלָקַח – קנה קרקע מִסִּיקְרִיקוֹן, וְחָזַר וְלָקַח – וקנה את הקרקע מִכַּעַל הַבַּיִת הראשון, מְקֻחוֹ של הקונה בָּטֵל, לפי שאנו תולים שבעל הבית לא הסכים למקח רק מחמת מוראו של הסיקריקון. אולם אם קנה תחילה מִבַּעַל הַבַּיִת, וְחָזַר וְלָקַח מִסִּיקְרִיקוֹן, מְקֻחוֹ של הקונה קַיָּים. המשנה מביאה דין דומה. אדם שלָקַח – קנה שדה המיוחד לכתובת האשה מִן הָאִישׁ – הבעל, וְחָזַר וְלָקַח את השדה גם מִן הָאִשָּׁה, שלא תוכל לגבות שדה זו בכתובתה, מְקֻחוֹ בָּטֵל, לפי שאנו תולים שהאשה לא הסכימה למקח אלא בכדי לעשות נחת רוח לבעלה. אולם אם קנה תחילה מִן הָאִשָּׁה, וְחָזַר וְלָקַח מִן הָאִישׁ – הבעל, מְקֻחוֹ קַיָּים.

המשנה חוזרת לדין סיקריקון, ואומרת שמה ששנינו שהלוקח מהסיקריקון מקחו בטל, זוֹ דברי מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה – היינו תנאים שהיו בתקופה הראשונה, אך בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶם – התנאים בתקופה שאחריהם ראו שיהודים חששו לקנות מהסיקריקון שמא יבטלו הבעלים את המקח, לכך תיקנו וְאָמְרוּ, הַלּוֹקֵחַ מִסִּיקְרִיקוֹן מקחו קיים, אלא שנוֹתֵן לַבְּעָלִים רְבִיעַ משווי הקרקע.

לפי ששיערו חכמים שהיות והסיקריקון קיבל את הקרקע בחינם הרי הוא מוזיל ללוקח כשווי זה.

וממשיכה המשנה אֵימָתַי תקנו שהלוקח מהסיקריקון מקחו קיים, בְּזְמַן שֶׁאֵין בְּיָדָן של הבעלים הראשונים מעות לִיפָּרַע את הקרקע מהסיקריקון, אֲבָל אם יֵשׁ בְּיָדָן לִיפָּרַע את הקרקע, הרי הֵן קוֹדְמִין לְכָל אָדָם.

רַבִּי הוֹשֵׁיב בֵּית דִּין וְנִמְנוּ – ופסקו שֶׁאִם שָׁהֲתָה הקרקע בְּפָנֵי סִיקְרִיקוֹן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, כָּל הַקּוֹדֵם לִיפָּרַע את הקרקע זָכָה בה, אֲבָל נוֹתֵן לַבְּעָלִים רְבִיעַ:

## גמרא

שנינו במשנה 'לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה, מהרוגי המלחמה ואילך יש בה סיקריקון': מקשה הגמרא, הַשְׁתָּא – עתה שאמרה המשנה שבתקופת הַרוּגֵי הַמִּלְחָמָה לֹא הָיָה בָּהּ סִיקְרִיקוֹן – לא היו הגוים רוצחים את שמאריו ונוטלים את קרקעותיהם בפדיון נפשם, וכי מסתבר לומר שמֵהֲרוּגֵי מִלְחָמָה וְאֵילָךְ יֵשׁ בָּהּ סִיקְרִיקוֹן – התחילו הגוים לרצוח את ישראל וליטול את קרקעותיהם.

מתרצת הגמרא, אָמַר רַב יְהוּדָה, לֹא דָּנוּ בָּהּ דִּין סִיקְרִיקוֹן קָאָמַר, כוונת המשנה לומר שבזמן תקופת הרוגי המלחמה לא היו דנים ביהודה דין סיקריקון, שהלוקח ממנו מקחו בטל, אלא המקח קיים. דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי, שָׁלֹשׁ גְּזֵירוֹת גָּזְרוּ אנשי טיטוס הרומאים על יהודה, בשלשה תקופות, גְּזֵירָתָא קַמַּייְתָא – גזירתם הראשונה היתה, שכָּל רומאי דְּלֹא קָטִיל, הרואה יהודי ואינו הורגו, לִיקְטְלוּהוּ – יהרגוהו. מְצִיעָתָא – גזירתם האמצעית היתה שכָּל רומאי דְּקָטִיל – שהורג יהודי, לֵייתֵי אַרְבַּע זוּזֵי ישלם ארבע זוזים בָּתְרֵייתָא – ובתקופה האחרונה גזרו שכָּל רומאי דְּקָטִיל יהודי, לִיקְטְלוּהוּ – יהרגוהו. חִלְבָּךְ – ולכן בתקופה קַמַּייְתָא וּמְצִיעָתָא – הראשונה והאמצעית, בֵּינָן דְּקָטְלֵי – מכיון שהרומאים היו הורגים

המשך בעמוד עב

את היהודים, **אַגַּב אוּנְסֵיהּ** של היהודי שרצה להציל את נפשו **גַּמַר** היהודי בדעתו **וּמְקָנֵי** לסיקריקון את קרקעו בלב שלם, וחל קנינו. **אולם בַּתְרֵיתָא** – בתקופה האחרונה ששוב לא היו הורגים את ישראל, **אָמְרֵי** – היו היהודים אומרים, **תְּאִידְנָא לִישְׁקוֹל** – כעת יקח הגזלן את הקרקע, **ולְמָחַר תָּבְעָנָא לֵיהּ בְּדִינָא** – אתבע אותו בדין ואקח בחזרה את הקרקע:

**אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב** (משלי כח יד) **'אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד, וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה'** פסוק זה מרמז לעובדות הבאות, **אַקְמְצָא וּבַר קַמְצָא** - בגלל שני יהודים שנקראו **קמצא ובר קמצא חָרוּב יְרוּשָׁלַיִם. אַתְרַנְגוֹלָא וְתַרְנְגוֹלְתָא** – בגלל תרנגול ותרנגולת חרוב טור מלכא. **אַשַּׁקָּא דְּרִיסְפַּק** – בגלל דופן של מרכבת נשים חרוב ביתר.

**אַקְמְצָא וּבַר קַמְצָא חָרוּב יְרוּשָׁלַיִם. דְּהַהוּא גַּבְרָא דְּרַחֲמֵיהּ** – שאוהבו היה **קַמְצָא, וּבַעַל דְּבָבֵיהּ** – ושונאו היה **בַּר קַמְצָא. עָבַד סְעוּדְתָא** – עשה סעודה, **וְאָמַר לֵיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ** – למשרתו **זִיל אֱייתֵי לִי קַמְצָא** – לך תביא את קמצא לסעודתי, **אָזַל** – הלך המשרת, **וְאַיְיתֵי לֵיהּ** - **הֲבִיא לִסְעוּדָתוֹ אֶת בַּר קַמְצָא,** כאשר **אֲתָא** – בא בעל הסעודה, **אַשְׁכְּחֵיהּ** – מצא את בר קמצא **דְּהָווֹ יָתֵיב** – שהיה יושב בסעודה, **אָמַר לֵיהּ, מִכְּדֵי** – מאחר **שֶׁהַהוּא גַּבְרָא** – אדם זה [כלומר אתה], **בַּעַל דְּבָבָא דְּהַהוּא גַּבְרָא הוּא** – אויבו של אותו אדם זה [כלומר אויבי], **מַאי בָּעֵית הָכָא** – מה רצונך כאן בסעודתי. **קוּם** ממקומך **פּוֹק** – וצא מביתי. **אָמַר לֵיהּ** בר קמצא, **הוֹאִיל וַאֲתָאי** – הואיל ובאתי לסעודתך, **שְׁבָקֵן** – הניחני להשאר בסעודתך, **וְיַהֲבְנָא לָךְ דְּמֵי מָה דְּאָכֵילְנָא וּשְׁתֵינָא** – ואשלם לך את מה שאוכל ואשתה.